

ВАСІЛЬ БЫКАЎ — МАРАЛЬНЫ ЭТАЛОН БЕЛАРУСІ

Праз яго ўспрымалі Беларусь

Цяпер атрымалі мы права вымавіць усё тое, што адчувалі даўно: нашы дзеі і ўнукі, нашы нашічкі будуць успрымаць нас як сучаснікаў Васіля Быкава.

З самага пачатку новай хвалі беларускага нацыянальнага Адраджэння Быкаў выступаў у ягоную падтрымку. Уласна, ён і быў сімвалам гэтага Адраджэння, і менавіта праз Быкава свет успрымаў новую Беларусь. Пазней, у эміграцыі, я пераканаўся, што менавіта гэтым імем і палітыкі, і журналісты асцвяжаюць патэнцыял нацыі. Гэта я бачыў і ў амерыканскім Кангрэсе, і ў брытанскай Палате лордаў, і ў польскім Сейме.

Для тых жа, хто меў дачыненне да аднаўлення беларускай дзяржаўнасці (кажу пра дэпутатаў Апазіцыі БНФ у Вярхоўным Саўеце 12-га склікання), Быкаў быў не толькі падтрымкай, але і маральным эталонам: нашы ўчынкi вымаліся ўяўленнем — "А што скажа Быкаў?". Ва ўсялякім разе, для мяне асабіста нікога не былі вартыя горамадобных крыкі дэпутатаў-генералаў з тэлеэкрана, але былі вызначальнымі шхіра быкаўскія словы ў тэлефоннай размове.

А сам Быкаў быў вельмі ямыны. Ужо маючы з ім даўняе і, можна сказаць, вельмі блізкае знаёмства — летась увосень я быў проста шакаваны, калі ён

патэлефанаваў тады яшчэ з Нямеччыны з адзінай мэтай — павішаваць маю дачку з гадавінай з дня нараджэння (дочка спатрэбіла гадоў яшчэ пятнаццаць, каб уцяміць, хто яе віншаваў). Сумаўляючыся з ім апошні час ш не кожны дзень, не памятаю, каб ён не перадаў прытанні башку, маці ці жонцы...

Ён вельмі хачеў прыехаць на Радзіму, у Беларусь, але — насуерак некаторым апошнім сівярджэнням — зусім не збіраўся прыехаць, паміраў на Бацькаўшчыну. Ва ўсялякім разе, я чуў ад яго пра вельмі канкрэтныя еўрапейскія планы.

На пачатку сакавіка пачуў ад яго: "Калі нават будзе самы

страшны дыягназ, я прыму гэта як наканаванае". Дыягназ, на жаль, быў самы страшны. І тыя, хто велаў пра яго і хто быў побач, атрымалі яшчэ адзін урок Быкава — урок мужнасці і вытрымкі.

Хай жа хопіць сіл перажыць гэтыя дні Ірыне Міхайлаўне, ягоным сынам і блізім. А зямля, па якой хадзіў хлопчык з Чарапоўшчыны, што на Ушацчыне, — прыме выбітнага пісьменніка, які злабкую ўсясветную славу яе і ягонаму народу.

Сяргей НАВУМЧЫК.

Прага.

З Алесем Адамовічам.

Валянцін ТАРАС:

Гэта гора ўсёй Беларусі

Я нават не ведаю, з чаго пачаць, таму што душаць слёзы, душыць вялікае гора. І падтрымка толькі ў тым, што гэта не толькі маё гора, а гора ўсёй Беларусі, усёй нашай літаратуры, усёх тых людзей, якія разумеюць, чым быў для нас Васіль Быкаў і чым ён застаецца для нас. Я шчаслівы тым, што ён быў побач са мною.

Ён даручыў мне зрабіць зладзіткам расійскага чытача ягоную кнігу, якая прагучала на "Свабодзе", — "Дойтая дарога дамоў".

Я гэта абавязкова зраблю, зраблю з усёй сілай, на якую толькі здолыны як перакладчык ягоных твораў. Вечная памяць, вечная слава нашаму роднаму, незалежнаму Васілю!

Рыгор БАРАДУЛІН:

Памёр апостал беларускай нацыі...

"Памёр апостал беларускай нацыі", — заявіў у інтэрв'ю БЕЛАПАН народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін з прычыны смерці свайго сябра, народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава.

Васіль Быкаў, адзначыў Рыгор Барадулін, быў "самым залежным пісьменнікам — ён залежаў ад прафэсу".

"Па Васілю Быкаву ведалі, ведаюць і будуць ведаць Беларусь, беларускую літаратуру, шчырасць і жывучасць беларускай мовы, — сказаў паэт. — В.Быкаў застаецца ў свядомасці Бела-

русі як прыклад самага сумленнага чалавека. Апошнія гады пісьменнік быў вымушаны пісаць свае словы практычна ў выгнанні. Быкаў заслужыў права на спакойнае жыхіе дома, але дома для яго не знайшлося месца. Няхай гэта будзе на сумленні тых, хто вытурваў яго з Беларусі".

"Без яго на Беларусі стала пуста, няўтульна. Але ён застаецца назавсёды для беларускай літаратуры, беларускай думкі і сумлення", — падкрэсліў Рыгор Барадулін.

Івонка СУРВІЛЛА,
старшыня Рады
Беларускай Народнай Рэспублікі:

Мы страцілі найбольш выдатнага прадстаўніка нашай культуры

"Я лічыла яго адным з найбольш любых, паважаных людзей, якіх я ведала. Тое спатканне было такое цудоўнае.

Сапраўды, і гонар і ішчасце, што мне Бог дазволіў яго пазнаць у Празе. Два разы я спаткалася з ім у Празе, і абодва разы была сапраўды захопленая гэтымі спатканнямі.

І страцілі мы, калі я атрымала вестку пра ягоную смерць, чалавеча, якога я так моцна паважала і любіла.

Страцілі мы не толькі вялікага беларуса, якім кожны з нас ганарыўся, але і найбольш выдатнага прадстаўніка нашай культуры 20-га

і пачатку 21-га стагоддзя.

Асірацелі ўсе мы, увесь беларускі народ. Вечная яму памяць. З глыбіні сэрца хачу перадаць самым шчырыя спачувальні спада-рыні Ірыне, усім прыяцелям і сям'і Васіля Быкава.

Усім вядома, што Быкава называлі сумленнем Беларусі, і я роўнаасю палаяла гэтую думку. Ён быў адданы, ён любіў наш народ, фактычна, ён так моцна любіў наш народ, што не мог не падтрымліваць нашага руху за незалежнасцю, за волю Беларусі. Вялікім натхненнем ён быў для мяне і, я думаю, для кожнага з маіх супрацоўнікаў".

Самая цяжкая страта для Беларусі

Смерць народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава з'яўляецца самай цяжкай стратай для айчынай літаратуры, нацыянальнай культуры і ўсёй Беларусі, лічыць старшыня грамадскай ініцыятывы "Рада беларускай інтэлігенцыі", заснавальнік Нацыянальнага дзяржаўнага гуманітарнага ліцэя імя Якуба Коласа Уладзімір Колас.

У інтэрв'ю БЕЛАПАН ён сказаў: "Мы яшчэ да канца не асэнсавалі, кім быў для нас Быкаў і як нацыя вінаватая перад ім. Вінаватая ў тым, што апошнія дні свайго жыцця ён пражыў у выгнанні, у цяжкіх умовах, зведаўчы страшныя шхір афіцыйнай варажасці. Безумоўна, Быкаў з'яўляецца сумленнем нацыі. Я ўпэўнены ў тым, што толькі маральныя нормы, прапісаныя ў яго творах, дазваляць нам знайсці правільны шлях у жыцці. Пакуль жа, на вялікі жаль, грамадства не прызнае законы Быкава".

БНФ спачувае

Управа союму Партыі БНФ выказала спачуванні родным і блізім народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава, які памёр увечары 22 чэрвеня ў анкалагічнай клініцы ў Барулянах на 80-м годзе жыцця.

"Васіль Быкава больш няма з намі, — адзначаецца ў жалобным паведамленні Упраўлення союму БНФ. — Выдатны творца сусветнага маштабу. Васіль Быкаў увабляў сабой сумленне беларускага народа. Мужны франтавік у гады Другой сусветнай, абаронца праўды пра вайну ад афіцыйных фальсіфікатараў, ён гэтакасама мужна і без ваганняў стаў яе вытокаў Беларускага Народнага Фронту, калі трэба было змагацца за Бацькаўшчыну з таталітарнай сістэмай".

"Маральны аўтарытэт Быкава непакідае. Да ягонага слова ў абарону Свабоды і Незалежнасці прыслухоўваліся літаральна ўсе беларусы — незалежна ад поглядаў", — падкрэсліваецца ў паведамленні.

Вітаўт КШПЕЛЬ,

дырэктар Беларускага інстытута літаратуры і мастацтва ў Нью-Йорку:

Ён бачыў людзей па абодва бакі фронту

Гэтая навіна сапраўды мяне прыбыла. На працягу мінулага тыдня мы былі ў Вашынгтоне, і ў невялікай грамадзе мы ўспомнілі Васіля Быкава ў ўспомні дзень нараджэння... Навіна злавесная і страшная.

Аб Быкаву як пісьменніку на эміграцыі стала чужым ад пачатку 60-х гадоў — ягоная "Альпійская балада" ў першую чаргу і іншыя апавяданні, якія друкаваліся ў часопісах.

У беларускім друку на яго

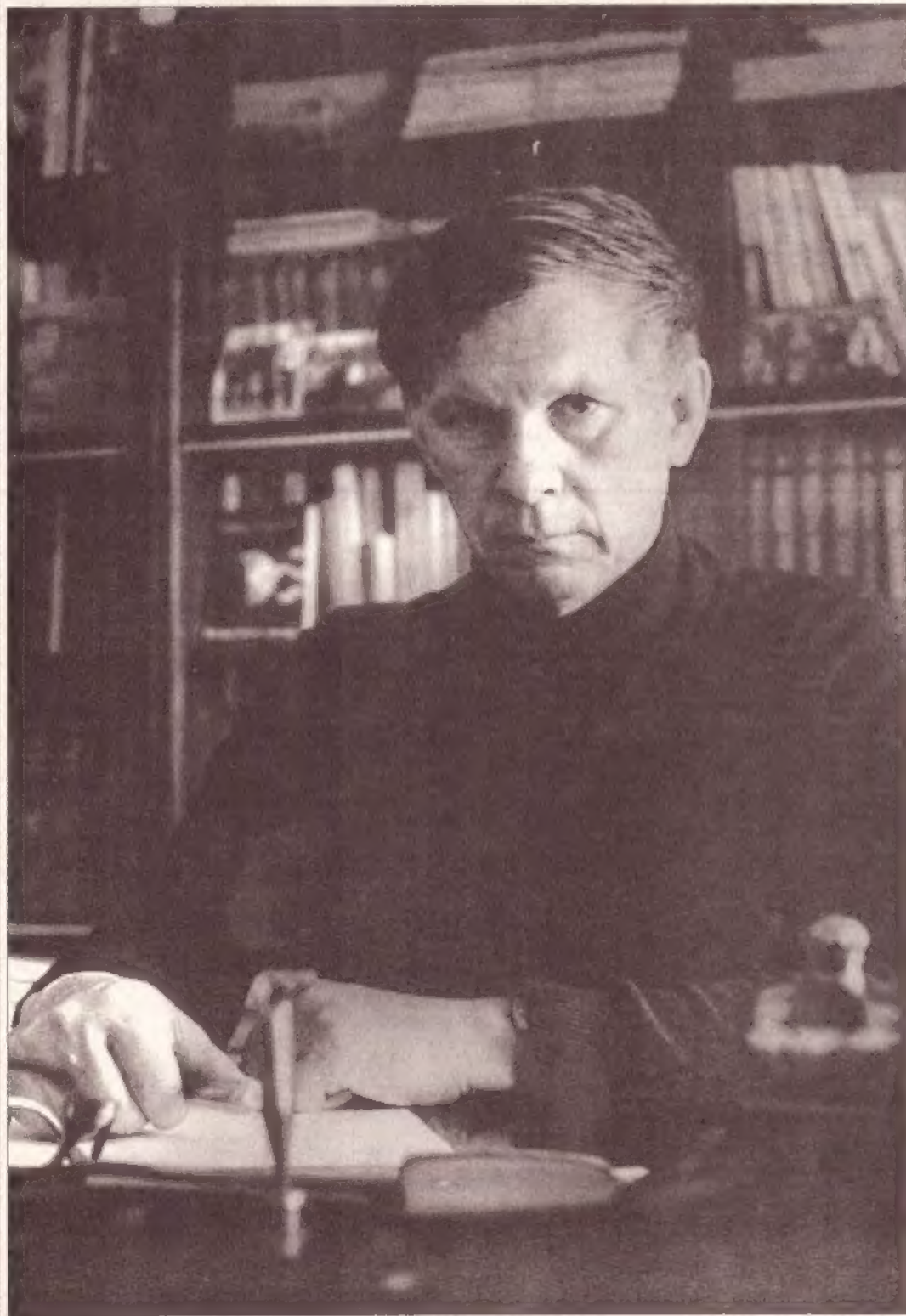
звярнуў увагу ўпершыню Станіслаў Станкевіч, а ў агульнаамерыканскім друку, расійска-англійскім, на яго звярнула увагу вядомы літаратурны крытык Аляксандрава, яна зрабіла некалькі рэзэнзій у рускамоўным і ў англамоўным друку, і гэта яе выраз, што з гэтым пісьменнікам — будучыня. Беларусь эмігранты ад самага пачатку вельмі палюбілі літаратуру Быкава, і нават кніжка "Мёртвым не баліць" была

ўпершыню выдана, менавіта на эміграцыі. Потым творчасць Быкава вывучалі, вывучаліся ягоныя пераклады.

Наогул, трэба сказаць, што Быкава ў перакладах чыталі вельмі шырокае грамадства — англамоўнае, французскамоўнае, і сапраўды для Беларусі ён зрабіў велізарную справу, папулярнызоўчы глыбіню беларускай думкі, аналіз свай, папулярнызоўчы наогул думанне, што яно ў беларускім народзе вельмі глыбокае.

Так што Быкаў для Беларусі працаваў не толькі як пісьменнік, але і наогул як вялікі дзеяч Беларусі, сумленне нацыі.

Гэта чалавек, які прайшоў вайну, і тым не менш ён заўважаў пазітыўныя і негатыўныя бакі людзей па абодва бакі фронту, аналізаваў, што іх прывяло, як яны апынуліся ў той ці іншай сітуацыі, — тое, што якраз і павінен рабіць пісьменнік.

З жонкай Ірынай Міхайлаўнай.

З сынамі.

Фота Яўгена КОКТЫША.

